

Це 10 ролей сім'ї в процесі соціалізації, які необхідно ретельно розглянути. Якщо роль сім'ї виконується належним чином, дитині не буде важко соціалізуватися в різних соціальних середовищах.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Специфіка дошкільного розвитку дитини полягає в тому, що по-перше це початковий період становлення особистості, коли формуються основи характеру, ставлення до навколишнього світу, людей, до себе, засвоюються соціальні норми поведінки в суспільстві, важливі для особистісного розвитку якості психіки з метою адаптованого співіснування серед людей. Однією з перших пізнавальних потреб - є потреба у спілкуванні з членами своєї родини.

Відповідаючи на питання формування соціальних поглядів, ідеалів, переконань, норм, що визначають повсякденну поведінку дитини у соціальному середовищі, то це здійснюється в умовах поведінкового вибору в процесі життєдіяльності, що тісно пов'язано з ідеальним прогнозуванням і передбаченням наслідків її життєвих учинків, початкові навички яких набуваються в сім'ї.

Список використаних джерел

1. Антонюк Т. Дитина – дзеркало сім'ї. *Шкільний світ*. 2021. №2. С. 1-3.
2. Бандура А., Волтерс Р. Підліткова агресія. Вивчення впливу виховання та сімейних відносин. Х.: Квітень Прогрес: ЕКСМО-Прес, 2020. 508с.
3. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2 кн. Київ : Либідь, 2018. 344 с.
4. Бех І. Д. Виховання особистості : підруч. Київ: Либідь, 2019. 818 с.

УДК 373.2.091.39:614

Кравченко Л.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Науковий керівник – к.п.н, доц. **Вільхова О.Г.**

ОСОБЛИВОСТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті схарактеризовано нормативні документи, у яких задекларовано специфіку збереження і зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини. Проаналізовано засоби ефективного впливу на стан здоров'я і фізичного розвитку дошкільників. Розкрито важливість здійснення повного комплексу оздоровчо-загартовуючих заходів (традиційних і нетрадиційних) у сучасних ЗДО.

Ключові слова: діти дошкільного віку, сучасний заклад дошкільної освіти, нормативні документи, збереження здоров'я дошкільників, фізкультхвилинки, прогулянки, спорт.

Постановка проблеми. З давніх-давен до сьогодення здоров'я вважалося й вважається основною цінністю, метою суспільства та одним із показників індексу розвитку людського потенціалу, який

виявляється в очікуваному довголітті, що вимірюється як тривалість наступного життя при народженні. У глобалізованому світі третього тисячоліття шанс на успіх перед повоєнною Україною відкриває лише ефективна реалізація її людського потенціалу. Європейська за своєю цивілізаційною належністю українська нація повинна спиратися у своєму розвитку на європейську людиноцентричну систему цінностей, яка не раз доводила свою ефективність.

Для забезпечення всебічного розвитку дітей дошкільного віку суттєве значення має здоровий спосіб життя та його складники, особливо – оптимальний режим організованої фізкультурної рухової активності, який сприяє формуванню здоров'я, підвищенню адаптаційного потенціалу вихованця. Одним із найважливіших завдань закладів дошкільної освіти (ЗДО) є забезпечення збереження і зміцнення здоров'я вихованців, як вагової ланки їх подальшої здатності до шкільного навчання та соціальної адаптації. У зв'язку з цим набуває актуальності проблема оптимізації застосування в закладах дошкільної освіти здоров'язберігаючих і здоров'яформуючих освітніх технологій.

Збереження і зміцнення фізичного, психічного й духовного здоров'я дитини задекларовано у Конституції України, нормативних документах: Законах України «Про дошкільну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про охорону дитинства» (2001); Базовому компоненті дошкільної освіти (2021); Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013) та інших нормативних актах Міністерства освіти і науки України, що регламентують діяльність закладів освіти.

Здоров'я – це найважливіша складова життя людини будь-якого віку. Дошкільний вік є одним із найважливіших етапів для формуванні навичок людини, у тому числі і з збереження та зміцнення здоров'я. Від народження до семи років у дітей закладаються основи здорового способу життя та гармонійного фізичного розвитку. Ростити дітей здоровими, життєрадісними, сильними – це завдання не лише батьків, а й закладів дошкільної освіти.

Від стану здоров'я дітей багато в чому залежить благополуччя суспільства. Останнім часом у всьому світі намітилася тенденція до погіршення здоров'я підростаючого покоління. Екологічні проблеми, різні негативні побутові фактори, хімічні добавки в продуктах харчування, неякісна вода, збільшення роздратування у суспільстві, пов'язані з незадовільним економічним становищем, – лише деякі фактори, що агресивно впливають на здоров'я дошкільника.

Здоров'язбереження стало атрибутом освітнього процесу у дошкільній освіті. Воно виявляється у використанні здоров'язбережувальних технологій, спільній діяльності педагогів,

медичних працівників та психологів, яка має на меті формування культури здоров'я дітей. Заклад дошкільної освіти, як перша ланка неперервної освіти, передбачає вибір альтернативних форм і методів організації освітнього процесу. Будувати його необхідно на загальнопедагогічних принципах: науковості й доступності, безперервності та практичної цілеспрямованості, гуманізації, динамічності та відкритості. Грамотно організована система роботи у ЗДО сприяє формуванню здорового способу життя дитини, гарного самопочуття, профілактиці захворювань, зміцненню здоров'я, дає міцну основу для розвитку здібностей здобувача дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Сучасною тенденцією в пізнанні здоров'я є міждисциплінарні дослідження, які розкривають сутність здоров'я та суміжних із ним понять (Ю. Бойчук, М. Гончаренко, Н. Денисенко, В. Лозинський, І. Ляхова, В. Оржеховська, Ю. Танасійчук, О. Федько та ін.).

Питання виховання здорових і фізично міцних дітей були і залишаються досить актуальними у теорії і практиці дошкільної освіти (Т. Андрющенко, І. Бобренко, О. Богініч, Л. Бондар, В. Бутенко, О. Гнізділова, Л. Загородня, А. Кошель, Н. Лісневська, Т. Мієр, А. Мурашкович, В. Неділько, В. Стельмахівська, Н. Труш, В. Харматова, О. Ярмошенко).

Мета статті полягає в обґрунтуванні педагогічних умов забезпечення здоров'язбережувальної і здоров'язміцнювальної роботи у сучасному закладі дошкільної освіти

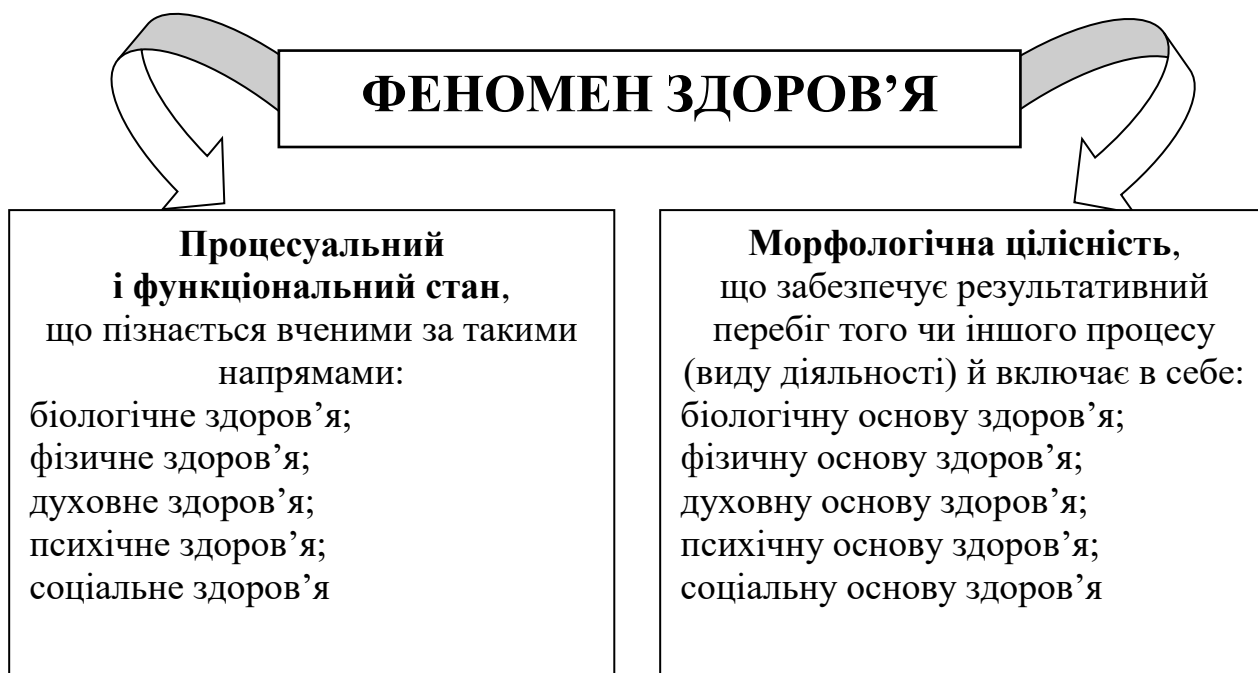
Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі інтеграції України у світове європейське товариство, реформаційних перетворень здоров'я громадян є одним із важливих складових національного розвитку. Актуальність такої діяльності в країнах Європейського Союзу прописана у низці нормативно-правових документах щодо сприяння здорового способу життя («Оттавська хартія за здоровий спосіб життя» (1986), Джакартська декларація з питань пропаганди здорового способу життя (1997) тощо).

У монографії за загальною редакцією Ю. Бойчука, автори висловили занепокоєність станом здоров'я дітей, шкільної та студентської молоді. Аналіз наведених статистичних даних свідчить, що всього лише 5 % випускників шкіл є практично здоровими [4, с. 3].

Умови життя сучасної людини висувають актуальні завдання вдосконалення наукового аналізу проблем її здоров'я. Людина – найвища цінність суспільства, а здоров'я, носієм якого вона є, зумовлює гармонійний розвиток людини і тим самим є запорукою всебічного розвитку суспільства. Здоров'я людини – соціальна цінність, невід'ємна частина суспільного багатства, і від суспільства залежить, як здоров'я використовується, охороняється і відтворюється.

Аналіз здоров'я людини стає необхідною умовою розкриття і вдосконалення людських здібностей і можливостей як рушійної сили та найвищої мети суспільного прогресу [2, с. 5].

Відповідно до міркувань Т. Мієр [5, с. 31], феномен «здоров'я» доцільно розглядати і як науковий феномен, і як засіб, що забезпечує результативний перебіг іншого процесу, виду діяльності. Тобто феномен «здоров'я» має розкриватися з урахуванням двовекторності його сутності (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Сутність феномену «здоров'я»

Відтак, здоров'я можна визначити як соціально-демографічну категорію, яка відображає здатність членів суспільства повноцінного виконувати функцію з подальшого розвитку суспільства і вести спосіб життя, що забезпечує збереження, зміцнення й розвиток цієї здатності. Функції з подальшого розвитку суспільства виражаються в різних типах його діяльності – перш за все в успішній трудовій, яка свідчить про прагнення членів суспільства виконувати покладені на них трудові обов'язки і тим самим сприяти своєму розвитку як певної цілісності.

У законі України «Про дошкільну освіту» (Стаття 7) одним із основних завдань дошкільної освіти є: «збереження та зміцнення фізичного, психічного і духовного здоров'я дитини» [6].

Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт) установлює сутність та організацію освітньої діяльності у ЗДО серед основних цінностей дошкільної освіти визначає:

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та

- особливої ролі в розвитку особистості;
- щасливе проживання дитиною дошкільного дитинства як передумова її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації у житті;
- зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини;
- цінувати життя і благополуччя як вміння плекати, підтримувати та створювати сприятливі умови для себе та інших у безпечному середовищі в природному, предметному та соціальному оточенні [1].

Відповідно, у діяльності будь-якого ЗДО в Україні реалізуються такі напрями:

- створення умов усебічного розвитку дитини, які відкривають можливості для її позитивної соціалізації та особистісного розвитку;
- формування пізнавального інтересу, пізнавальної самостійності та ініціативності дітей з урахуванням їх вікових та індивідуальних, фізичних та психічних особливостей;
- організація роботи зі взаємодії із родинами вихованців щодо збереження і зміцнення здоров'я дітей дошкільного віку;
- охорона життя та зміцнення фізичного й психічного здоров'я дітей.

Діяльність сучасних закладів дошкільної освіти спрямовується на збереження, зміцнення й відновлення фізичного, психічного і духовного здоров'я дітей, забезпечення їх своєчасного та повноцінного, гармонійного фізичного розвитку з перших років життя.

У фізичному розвитку дітей вони орієнтуються на об'єднання зусиль педагогів і сім'ї щодо охорони життя, збереження і зміцнення дитячого здоров'я, підвищення опірності організму негативним факторам зовнішнього середовища, формування у дітей системи уявлень про власний організм, здоровий спосіб життя, засоби ефективного впливу на стан здоров'я і фізичного розвитку, необхідного набору життєво важливих рухових умінь і навичок, фізичних якостей вихованців, а також для оптимізації рухової активності дошкільників у процесі організації їхньої життєдіяльності. Реалізація даної мети вирішується розв'язанням комплексу таких завдань:

1. Оздоровчі завдання:

- охорона життя та зміцнення здоров'я дітей;
- формувати правильну поставу і розвивати всі групи м'язів;
- підвищувати рівень стійкості організму до впливу несприятливих факторів навколишнього середовища;
- спонукати дітей до самостійного використання добре знайомих видів і способів загартування вдома і в дитячому садку.

2. Освітні завдання:

- формувати уявлення про своє тіло, про необхідність збереження свого здоров'я;
- опанування різновидів життєнеобхідних рухів – ходьби, бігу, стрибків, лазіння;

- збільшувати запаси рухових навичок та вмій за рахунок розучування спортивних вправ та ігор з елементами спорту;
- формування культурно-гігієнічних навичок;
- розширювати знання дітей про розмаїття фізичних і спортивних вправ.

3. Виховні завдання:

- розвивати у дітей інтерес до різних видів рухової діяльності (навчальної, ігрової, трудової і тощо);
- підвищувати рівень довільності дій дітей;
- розвивати у дітей наполегливість і витримку при досягненні мети, прагнення до якісного виконання рухів;
- розвивати доброзичливі відносини з однолітками в процесі спільної рухової діяльності;
- виховувати любов до спорту;
- формувати позитивні моральні та вольові риси характеру [3].

Сукупність організаційних форм роботи, які впроваджуються в освітній процес, становлять:

- заняття з фізичної культури (проводяться двічі на тиждень за загальним розкладом занять у приміщенні або на майданчику;
- фізкультурно-оздоровчі заходи (ранкова гімнастика, гімнастика після денного сну, фізкультхвилинка, фізкультпаузи, загартувальні процедури);
- різні форми організації рухової активності у повсякденні (заняття фізичними вправами на прогулянках, фізкультурні свята та розваги, дитячий туризм, рухливі ігри, самостійна рухова діяльність, Дні та тижні здоров'я, індивідуальна робота з фізичного виховання) [3].

При проведенні різних форм фізкультурно-оздоровчої роботи педагоги закладів дотримуються рекомендацій щодо їх тривалості, насиченості динамічним компонентом, враховують індивідуальні показники стану здоров'я, самопочуття дітей.

Також у більшості сучасних ЗДО здійснюється повний комплекс оздоровчо-загартовуючих заходів: традиційних (ходіння босоніж влітку; гігієнічні водні процедури; гімнастика пробудження; масаж рефлєкторних зон стопи, використовуючи «доріжки здоров'я»; вправи на формування правильної постави; гімнастика для очей; пальчикова гімнастика; масаж долоньок горіхами, каштанами; повітряні процедури; вітамінотерапія: вживання в їжу часнику, цибулі, фруктів, овочів) і нетрадиційних (дихальна гімнастика; психокорекція (казкотерапія, сміхотерапія, психогімнастика)).

Таким чином, збереження і зміцнення здоров'я дітей у сучасних українських ЗДО здійснюється у всіх основних видах діяльності: ігровій, практичній, освітньо-розвивальній (на заняттях та у вільній побутовій діяльності).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сьогодення дошкільної освіти може бути охарактеризоване як накопичення і пошук нових здоров'язберігаючих технологій. Кожен ЗДО намагається створити цілісну систему фізкультурно-оздоровчої роботи, найбільш дієву у визначених реаліями умовах. Вважаємо, що розвивальне предметно-просторове середовище ЗДО у перспективі у повоєнний період варто удосконалювати, наповнювати більш досконалим та різноманітним спортивним обладнанням для фізичного розвитку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / авт. кол.: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнєєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С. *Сайт МОН*. 2021. 38 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app.pdf>.
2. Бойчук Ю. Д. Сучасні підходи до розуміння сутності здоров'я людини та суміжних з ним понять. *Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження* : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. С. 5–16.
3. Дошкільний навчальний заклад /ясла-садок/ №135 «Лебідь»: вебсайт. URL: http://dnz135.ucoz.ua/index/informacijna_dovidka_pro_doshkilnij_navchalnij_zaklad_jasla_sadok_135_quot_lebid_quot/0-97.
4. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с. URL: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/Zagalna_teoriya_zdorovia_i_zdorviazberegnja.pdf.
5. Залеський І. І., Клименко М. О. Екологія людини: підр. Київ: ВЦ «Академія», 2005. 288 с.
6. Про дошкільну освіту: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2628-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 49. С. 259.

УДК 373.2.091.2:331.548

Кріпак В. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Науковий керівник – доктор філософії, ст.викл. **Дубовик Ю. О.**

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕННЯ ПРО ПРОФЕСІЇ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті обґрунтовано теоретичні та методичні аспекти ознайомлення дошкільників із сучасними професіями. Визначено методи, що забезпечують формування уявлень про світ сучасних професій: ігрові методи, інформаційно-комунікативні, зустрічі з представниками різних професій. Проаналізовано науково-методичні принципи процесу ознайомлення дітей із сучасними професіями, такі як науковості, доступності, системності, інтеграції,